

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-12>

Дудник Ігор, кандидат мистецтвознавства,
викладач Інституту інноваційної освіти КНУБА

Серія дереворізів Ніла Хасевича «Волинь в боротьбі» (до 80-річчя створення Української повстанської армії)

Ключові слова: Ніл Хасевич, УПА, Волинь, дереворіз.

Ihor Dudnyk, Associate Professor,
Lecturer at the Institute of Innovative Education of the KNUCA

The series of woodcuts “Volyn in struggle” by Nil Khasevych (to the 80th anniversary of the founding of the Ukrainian Insurgent Army)

Abstract: The report is the first attempt to organize and analyze the heroic series of woodcuts *Volyn in Struggle* by Nil Khasevych, the artist of the Ukrainian Insurgent Army (UPA).

Key words: Nil Khasevych, UPA, Volyn, woodcarver, Volyn in Struggle.

Гравюри з серії «Волинь в боротьбі» Ніл Хасевич виконував разом з учнем Артемом з жовтня 1948 р. по грудень 1949 р. За даними «Архіву українського визвольного руху» збереглося дев'ять гравюр та обкладинка серії. В альбомі 1952 р. «Графіка в бункерах УПА» вказані ще дві гравюри, як приналежні до цієї серії (разом 12 естампів).

Більшість гравюр Ніл Хасевич виконав особисто, лише над двома зображеннями, разом з головним художником УПА, працював його учень Артем. Це гравюри «Він край свій боронить» та «Ми стали волі на сторожі». Остання виконана в техніці гравюри на целулоїді, тоді як решта в класичній поздовжній ксилографії.

Обкладинка серії являє собою, зображеного на тлі лісу і ряду повстанців, воїна УПА, який несе на плечі ручний кулемет. Це, основне, зображення переднього плану є чіткою відсилкою до герба Війська Запорізького – козака з мушкетом, причому не пізніх перемальовок, а оригіналу – гравюри з видання «Вірші на жалосний погреб <...> Петра Конашевича-Сагайдачного» 1622 р. Всі пізніші зображення козака з мушкетом, від запорізьких прапорів та печаток до стилізацій Георгія Нарбута часів Української держави, являють собою фігуру статичну, що стоїть на місці. На гравюрі ж Хасевича, так само як і на зображенні 1622 р. вояк крокує праворуч. Безумовно, художник апелює до традицій українського козацтва і підкреслює успадкування цих традицій вояками УПА.

Більшість сюжетів серії це будні вояків УПА: вишикувані підрозділи, рейди, чатування, бій... Виокремити можна дві гравюри: «В поліських нетрях» та «Повстанці на хуторі», де зображені мирні сюжети: вояк УПА зі звірятком, повстанці в гостях в українській родині. Ці дві гравюри

Section 1. Challenges of studying Ukrainian art from ancient times to the beginning of the 20th century

покликані гуманізувати повстанців, розбавити їхній суворий вигляд з попередніх гравюр.

Вибивається з серії лист «На Волині жито ворогами збито», на якому ми не бачимо повстанців взагалі, натомість зображені вбиті мирні жителі. Очевидно, ця гравюра задумувалась як перша в серії. Це підтверджується і найбільш ранньою, у порівнянні з іншими, датою виконання гравюри.

Завершальною, можливо, мала бути гравюра, яка зображує атаку – «Повстанці у наступі», де в єдиному пориві, під прапором «За УССД», вояки УПА «здобувають Українську державу або гинуть в боротьбі за неї»!

Загинув, рівно 70 років тому, і Ніл Хасевич. Але серія його гравюр «Волинь в боротьбі», як і решта творів художника, є зразком фіксації та оспівування війни за Батьківщину.

